

การประเมินผลโครงการโคก หนอง นา โมเดล: กรณีศึกษาบ้านโปร่งสว่าง ตำบลบ้านโปร่ง
อำเภอหนองโดน จังหวัดสระบุรี*

Evaluation of the Khok Nong Na Model Project: Case study of
Baan Prong Sawang Village, Ban Prong Subdistrict, Nong Don District,
Saraburi Province

ชนิษฐา เศวตศิลป์**

Kanittha Sawetsin

6514830090@rumail.ru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ผลการดำเนินโครงการโคก หนอง นา โมเดล (2) ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการดำเนินโครงการโคก หนอง นา โมเดล โดยใช้รูปแบบการประเมินแบบชิป (CIPP Model) ของสตีฟเฟิลบีม Stufflebeam ประกอบด้วยการประเมิน 4 ด้าน คือ ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต เป็นวิธีการวิจัยแบบผสมผสาน ประกอบด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลสำรวจจาก 148 กลุ่มตัวอย่าง และการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 5 คน ผลการศึกษาพบว่าผลการดำเนินงานตามโครงการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านผลผลิตมีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ด้านกระบวนการ ด้านปัจจัยนำเข้าและด้านบริบทมีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด ในด้านบริบท โครงการมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจนสอดคล้องกับความต้องการของหมู่บ้าน การดำเนินกิจกรรมมีความเหมาะสมทั้งด้านสถานที่ สภาพแวดล้อม ภูมิอากาศ และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ ด้านปัจจัยนำเข้า การดำเนินโครงการมีการกำหนดแผนงานงบประมาณ บุคลากร สถานที่ และวัสดุอุปกรณ์ มีการกำหนดช่วงเวลาพร้อมทั้งมอบหมายงานและแบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจน ด้านกระบวนการ มีการกำหนดรายละเอียดวิธีดำเนินโครงการอย่างชัดเจน พร้อมทั้งการประชาสัมพันธ์โครงการหลากหลายรูปแบบ เช่นการประชุมชี้แจง การฝึกอบรม และการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมโดยนำวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมคือ “การเอามือสามัคคี” มาใช้ในการยืมแรงงานช่วยเหลือเกื้อกูลต่อกัน ด้านผลผลิต การดำเนินโครงการช่วยให้ชาวบ้านลดรายจ่ายลงด้วยการปลูกพืชผักสวนครัวไว้กินเองในครัวเรือน และช่วยเพิ่มมูลค่าให้กับผลผลิตทางการเกษตร เป็นเกษตรปลอดภัย และมีการนำผลผลิตที่ได้มาขายในชุมชน ช่วยให้มีอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ให้กับคนในชุมชน

คำสำคัญ: การประเมินผลโครงการ; การประเมินแบบชิป; โคก หนอง นา โมเดล

Keyword: Evaluation; CIPP Model; Khok Nong Na Model

*บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระเรื่อง การประเมินผลโครงการโคก หนอง นา โมเดล : กรณีศึกษาบ้านโปร่งสว่าง ตำบลบ้านโปร่ง อำเภอหนองโดน จังหวัดสระบุรี

**นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

บทนำ

กระทรวงมหาดไทย มีภารกิจในการบำบัดทุกข์บำรุงสุข พัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้มีความสุข มีความมั่นคง ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชน เน้นประชาชนเป็นศูนย์กลาง โดยการพัฒนาคนให้พึ่งตนเอง มีความเป็นเจ้าของและบริหารจัดการโดยชุมชน พัฒนาหมู่บ้านหรือชุมชนให้มีวิถีชีวิต เศรษฐกิจพอเพียงและเป็นสังคม “อยู่เย็น เป็นสุข” ทั้งนี้ กรมการพัฒนาชุมชน ได้ขับเคลื่อนภารกิจโดยใช้หมู่บ้านเป็นฐานของการพัฒนา มุ่งสร้างภูมิคุ้มกันให้ทุกครัวเรือน และพัฒนาคนให้มีความรู้และปรับตัวให้สามารถดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข มีอาชีพ สร้างรายได้ ท่ามกลางวิกฤตโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วด้วยการจัดทำโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยมีแนวคิดการพัฒนาพื้นที่และการออกแบบเชิงภูมิสังคมไทยเพื่อการพึ่งตนเอง และรองรับภัยพิบัติในรูปแบบ “โคก หนอง นา” สร้างการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้เหมาะสมกับหมู่บ้าน ในภูมิสังคมต่าง ๆ ผ่านการทำงาน ในรูปแบบการจ้างงานและการร่วมกันลงแรงด้วยการสนับสนุนวัสดุพื้นฐานและงบประมาณ และบูรณาการ การทำงานจากภาคีภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อสร้างงานสร้างรายได้ให้กับครัวเรือนและชุมชน ผ่านโครงการ “โคก หนอง นา โมเดล” เพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจท้องถิ่นและชุมชนผ่านการสร้างงานสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกร

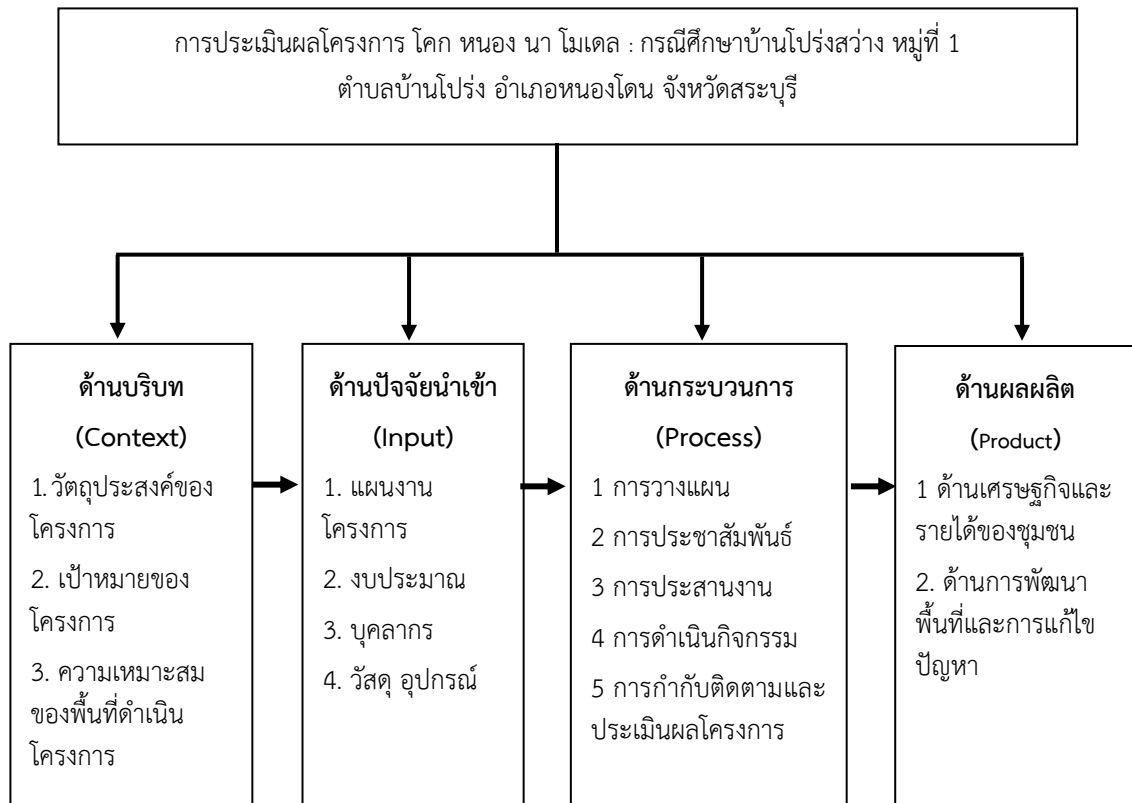
บ้านโปร่งสว่าง ตำบลบ้านโปร่ง อำเภอนองโตน จังหวัดสระบุรี เป็นหมู่บ้านขนาดเล็ก มีเนื้อที่จำนวน 134.90 ตร.กม. ระยะห่างจากตัวอำเภอ 46 กม. มีจำนวนครัวเรือน 146 หลังคาเรือน จำนวนประชากร 241 คน ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ ทำนา รองลงมาคือ ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ เลี้ยงปลา และรับจ้าง มีวิถีชีวิตเรียบง่ายแบบเกษตรกรรม การที่รัฐบาลเข้าไปดำเนินการโครงการ “โคก หนอง นา โมเดล” จะช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ อันจะช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายในการลงทุน การดำเนินการตามโครงการ “โคก หนอง นา โมเดล” ในพื้นที่บ้านโปร่งสว่าง จังหวัดสระบุรีจัดสรรงบประมาณเพื่อดำเนินกิจกรรมตามแผนการปฏิบัติงานและแผนการใช้จ่ายงบประมาณ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 ไตรมาส 2 (มกราคม – มีนาคม 2564) งบลงทุนเพื่อให้ดำเนินงานโครงการโคก หนอง นา โมเดล อำเภอนองโตน ระดับหมู่บ้าน ขนาด 3 ไร่ พื้นที่ดำเนินการ แปลงนายพรมบูรณ์ ปานเพชร หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านโปร่ง อำเภอนองโตน งบประมาณ 104,000 บาท ระยะเวลาดำเนินการระหว่างวันที่ 31 มีนาคม – 30 พฤษภาคม 2564 จากความสำคัญของโครงการซึ่งมีความสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลด้านการลดความเหลื่อมล้ำของสังคม เพื่อวางรากฐานให้ประชาชนส่วนใหญ่มีคุณภาพชีวิตที่ดี ใช้ชีวิตแบบพอมี พอกิน และพึ่งตนเองได้ และเพื่อช่วยเหลือเยียวยา ชดเชยให้แก่ภาคประชาชน เกษตรกร และผู้ประกอบการและฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งการดำเนินโครงการมีลักษณะต่อเนื่อง การศึกษานี้จะทำให้ทราบผลการดำเนินการและเพื่อให้ทราบถึงปัญหาอุปสรรคข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการดำเนินโครงการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลการดำเนินโครงการโคก หนอง นา โมเดล บ้านโปร่งสว่าง
2. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการดำเนินโครงการโคก หนอง นา โมเดล บ้านโปร่งสว่าง

กรอบแนวคิดการวิจัย

การประเมินผลโครงการ โคก หนอง นา โมเดล โดยนำรูปแบบการประเมินชิป (CIPP Model) ของสตีฟเฟิล บีม Stufflebeam (อ้างถึงใน เฉลิมพล ศรีหงษ์, 2566, หน้า 47) ซึ่งเป็นการประเมินด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต มาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา ดังนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงผสม (Mixed Method) ด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง และการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ศึกษาจากประชากรในพื้นที่บ้านโปร่งสว่าง จำนวน 148 กลุ่มตัวอย่าง จากจำนวนประชากรทั้งหมด 241 คน (กรมการปกครอง, 2566) กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของ Krejcie & Morgan (อ้างถึงใน เฉลิมพล ศรีหงษ์, 2566, หน้า 68) ใช้ในการประมาณค่าสัดส่วนของประชากรและกำหนดให้สัดส่วนของลักษณะที่สนใจในประชากร เท่ากับ 0.5 ระดับค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ร้อยละ 5 และระดับค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) พิจารณาจากบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์ และสามารถให้ข้อมูลตามที่ต้องการศึกษาได้ดี จำนวน 5 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการสำรวจ คือ ใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลในการประเมินผลโครงการตามรูปแบบของ ซิป CIPP Model โดยการประเมินผลโครงการ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และ ด้านผลผลิต เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแบบของ Likert (อ้างถึงใน เฉลิมพล ศรีหงษ์, 2566, หน้า 47 และ 62- 63) โดยกำหนดเกณฑ์การให้ค่าน้ำหนักของคะแนน 5 ระดับ คือ 5 หมายถึง มีระดับมากที่สุด 4 หมายถึง มีระดับมาก 3 หมายถึง มีระดับปานกลาง 2 หมายถึง มีระดับน้อย และ 1 หมายถึง มีระดับน้อยที่สุด โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพปัจจุบัน สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม และรายได้ต่อเดือน

ตอนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับการประเมินผลโครงการ ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต ด้วยคำถามแบบสำรวจรายการมี 5 ระดับ

ตอนที่ 3 คำถามปลายเปิดเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ในการดำเนินโครงการ

ทั้งนี้ การประเมินคุณภาพของแบบสอบถาม ใช้วิธีการประเมินความแม่นยำตรงของเนื้อหา (Content Validity) โดยการนำแบบสอบถามในการวิจัยให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา ตรวจสอบความแม่นยำตรงด้านเนื้อหา โครงสร้าง และแก้ไขปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะ และการประเมินความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม ซึ่งการทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามมีค่า Cronbach's Alpha ที่คำนวณได้เท่ากับ 0.95 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ยอมรับได้ในระดับที่มากกว่า 0.70

2. การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants)

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลที่เก็บจากแบบสอบถาม เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นข้อมูลที่ใช้การวิเคราะห์เชิงปริมาณ โดยการนำคำตอบที่ได้จากแบบสอบถามมาประมวลผลค่าสถิติที่ต้องการ

2. การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยนำบทสัมภาษณ์มาแยกประเด็นตามแต่ละประเด็นแล้วนำมาเปรียบเทียบความเหมือนหรือความแตกต่างของผู้ให้สัมภาษณ์ ก่อนจะนำข้อมูลนั้นไปวิเคราะห์ และนำข้อมูลที่ได้จากการเปรียบเทียบมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน เพื่อสรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีสถานะเป็นประชาชนในหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 81.08 ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 52 ช่วงอายุส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 21-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 45.30 มีระดับการศึกษาอยู่ที่ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือ ปวช. คิดเป็นร้อยละ 31.10 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรเป็นหลัก คิดเป็น 73 ราย และส่วนใหญ่มีรายได้มากกว่า 5,000 – 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 39.19 ดังตาราง 1.

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและค่าร้อยละข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง (n=148)

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	71	48.00
หญิง	77	52.00
2. อายุ		
ต่ำกว่า 20 ปี	0	0.00
21-40 ปี	67	45.30
41-60 ปี	66	44.60
60 ปีขึ้นไป	15	10.10
3. ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	13	8.80
มัธยมศึกษาตอนต้น	30	20.30
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	46	31.10
อนุปริญญา/ปวส.	14	9.50
ปริญญาตรีขึ้นไป	45	30.40
4. อาชีพ		
ข้าราชการ/พนักงาน/ลูกจ้างภาครัฐ	37	25.00
พนักงาน/ลูกจ้างเอกชน	10	6.76
เกษตรกร	73	49.32
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	11	7.43
รับจ้างทั่วไป	16	10.81
อื่นๆ	1	0.68
5. สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม		
ผู้เข้าร่วมโครงการ	1	0.68
เจ้าหน้าที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง	18	12.16
ผู้นำชุมชน	9	6.08
ประชาชนในหมู่บ้าน	120	81.08
6. รายได้ต่อเดือน		
น้อยกว่า 5,000 บาท	12	8.11
5,000 – 10,000 บาท	58	39.19
10,001 – 15,000 บาท	50	33.78
15,001, - 20,000 บาท	21	14.19
20,000 บาทขึ้นไป	7	4.73

ผลการศึกษิตตามวัตถุประสงค์ที่ 1. ผลการดำเนินโครงการโคก หนอง นา โมเดล จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต ดังนี้

ผลการดำเนินโครงการด้านบริบทอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย (\bar{X}) = 4.33 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) = 0.62 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ทุกด้านมีค่าระดับผลการประเมินมากทุกด้าน โดยด้านความเหมาะสมของพื้นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดซึ่งมีค่าเฉลี่ย (\bar{X}) = 4.43 รองลงมาได้แก่ด้านเป้าหมายของโครงการซึ่งมีค่าเฉลี่ย (\bar{X}) = 4.30 และด้านวัตถุประสงค์ของโครงการมีค่าเฉลี่ย (\bar{X}) เท่ากับ 4.27 รายละเอียดดังตารางที่ 2.

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินผลโครงการด้านบริษัท

รายการประเมินด้านบริษัท	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
1. วัตถุประสงค์ของโครงการ	4.27	0.61	มาก
1.1 วัตถุประสงค์มีความชัดเจนและปฏิบัติได้จริง	4.28	0.62	มาก
1.2 วัตถุประสงค์มีความเหมาะสมกับชีวิตคนในหมู่บ้าน	4.28	0.61	มาก
1.3 วัตถุประสงค์ทำให้คนในหมู่บ้านมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น	4.26	0.61	มาก
2. เป้าหมายของโครงการ	4.30	0.63	มาก
2.1 เป้าหมายมีความสอดคล้องความต้องการของคนในหมู่บ้าน	4.25	0.64	มาก
2.2 เป้าหมายมีความสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน	4.36	0.63	มาก
2.3 มีการดำเนินกิจกรรมที่เหมาะสมกับคนในหมู่บ้าน	4.29	0.62	มาก
3. ความเหมาะสมของพื้นที่	4.43	0.63	มาก
3.1 สภาพแวดล้อมของหมู่บ้านมีความเหมาะสมต่อการดำเนินโครงการ	4.41	0.61	มาก
3.2 วิถีชีวิตของคนในหมู่บ้านมีความพร้อมต่อการดำเนินโครงการ	4.42	0.65	มาก
3.3 พื้นที่ของหมู่บ้านเป็นพื้นที่การเกษตร	4.46	0.63	มาก
รวม	4.33	0.62	มาก

ผลการดำเนินโครงการด้านปัจจัยนำเข้าอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย (\bar{X}) = 4.42 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) = 0.59 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดซึ่งมีค่าเฉลี่ย (\bar{X}) = 4.51 อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาได้แก่ด้านบุคลากร ซึ่งมีค่าเฉลี่ย (\bar{X}) = 4.45 อยู่ในระดับมาก และด้านแผนงานโครงการมีค่าเฉลี่ย (\bar{X}) = 4.38 รายละเอียดดังตารางที่ 3.

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินผลโครงการด้านปัจจัยนำเข้า

รายการประเมินด้านปัจจัยนำเข้า	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
1. แผนงานโครงการ	4.38	0.58	มาก
1.1 มีการกำหนดแผนการดำเนินงานไว้ชัดเจน	4.37	0.60	มาก
1.2 มีการดำเนินงานตามแผนที่กำหนดไว้	4.38	0.57	มาก
1.3 มีการมอบหมายงานและแบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจน	4.39	0.58	มาก
2. ด้านงบประมาณ	4.33	0.61	มาก
2.1 ได้รับงบประมาณอย่างเพียงพอ	4.30	0.60	มาก
2.2 มีการใช้งบประมาณอย่างคุ้มค่า	4.36	0.63	มาก
3. บุคลากร	4.45	0.58	มาก
3.1 เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมีความรับผิดชอบต่อโครงการ	4.47	0.58	มาก
3.2 เจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความเข้าใจเพียงพอเกี่ยวกับโครงการ	4.45	0.59	มาก
3.3 เจ้าหน้าที่มีความสามารถในการปฏิบัติงาน	4.44	0.58	มาก
4. สถานที่ วัสดุ อุปกรณ์	4.51	0.61	มากที่สุด
4.1 สถานที่มีความพร้อมต่อการดำเนินโครงการ	4.51	0.61	มากที่สุด
4.2 วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ มีเพียงพอและมีคุณภาพ	4.51	0.61	มากที่สุด
รวม	4.42	0.59	มาก

ผลการดำเนินโครงการด้านกระบวนการอยู่ในระดับมาก มีมากที่สุดมีค่าเฉลี่ย (\bar{X}) = 4.51 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) = 0.57 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านการดำเนินกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดซึ่งมีค่าเฉลี่ย (\bar{X}) = 4.55 อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาได้แก่ด้านการกำกับติดตามและประเมินผลซึ่งมีค่าเฉลี่ย (\bar{X}) = 4.54 อยู่ในระดับมากที่สุด และด้านการประสานงาน มีค่าเฉลี่ย (\bar{X}) = 4.52 อยู่ในระดับมากที่สุด รายละเอียดดังตารางที่ 4.

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินผลโครงการด้านกระบวนการ

รายการประเมินด้านกระบวนการ	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
1. การวางแผน	4.50	0.54	มาก
1.1 การวางแผนและกำหนดรายละเอียดวิธีดำเนินการชัดเจน	4.49	0.55	มาก
1.2 การประชุมชี้แจงให้ความรู้สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการ	4.51	0.53	มากที่สุด
1.3 การดำเนินโครงการเป็นไปตามลำดับขั้นตอน	4.49	0.54	มาก
2. การประชาสัมพันธ์	4.46	0.62	มาก
2.1 หมู่บ้านมีการประชาสัมพันธ์โครงการให้คนในหมู่บ้านทราบ	4.47	0.59	มาก
2.2 แนะนำชี้แจงรายละเอียดขั้นตอนการดำเนินโครงการ	4.46	0.60	มาก
2.3 การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์	4.46	0.67	มาก
3. การประสานงาน	4.52	0.57	มากที่สุด
3.1 การติดต่อประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่กับผู้นำชุมชน	4.52	0.56	มากที่สุด
3.2 เจ้าหน้าที่และผู้นำชุมชนมีการสนับสนุนส่งเสริมการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน	4.52	0.59	มากที่สุด
4. ด้านการดำเนินกิจกรรม	4.55	0.57	มากที่สุด
4.1 การดำเนินโครงการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม	4.51	0.61	มาก
4.2 การดำเนินโครงการมุ่งเน้นการปฏิบัติได้จริง	4.57	0.57	มากที่สุด
4.3 การดำเนินกิจกรรมในลักษณะการรวมกลุ่ม	4.55	0.54	มากที่สุด
5 การกำกับติดตามและประเมินผล	4.54	0.57	มากที่สุด
5.1 เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเข้าดูแลให้คำแนะนำอย่างต่อเนื่อง	4.53	0.57	มากที่สุด
5.2 เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมีการประเมินผลการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง	4.55	0.56	มากที่สุด
รวม	4.51	0.57	มากที่สุด

ผลการดำเนินโครงการด้านผลผลิตอยู่ในระดับมากที่สุด (\bar{X}) = 4.59 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) = 0.57 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ทุกด้านมีค่าระดับผลการประเมินมากที่สุดทุกด้าน โดยด้านการพัฒนาพื้นที่และการแก้ไขปัญหา มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดซึ่งมีค่าเฉลี่ย (\bar{X}) = 4.60 รองลงมาได้แก่ด้านเศรษฐกิจและรายได้ของชุมชนซึ่งมีค่าเฉลี่ย (\bar{X}) = 4.58 รายละเอียดดังตารางที่ 5.

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินผลโครงการด้านผลผลิต

รายการประเมินด้านผลผลิต	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
1. ด้านเศรษฐกิจและรายได้ของชุมชน	4.58	0.57	มากที่สุด
1.1 การดำเนินโครงการช่วยลดรายจ่ายในครัวเรือน	4.57	0.57	มากที่สุด
1.2 การดำเนินโครงการทำให้ชาวบ้านมีอาชีพเสริมเพิ่มรายได้	4.58	0.57	มากที่สุด
1.3 การดำเนินโครงการช่วยเพิ่มมูลค่าให้กับผลผลิต	4.58	0.58	มากที่สุด
2. ด้านการพัฒนาพื้นที่และการแก้ไขปัญหา	4.60	0.56	มากที่สุด
2.1 การดำเนินโครงการทำให้เกษตรกรได้รับความรู้ แนวคิด การทำเกษตรแบบใช้เทคโนโลยีและภูมิปัญญาชาวบ้าน ช่วย แก้ปัญหาเรื่องต้นทุนการผลิตที่ค่อนข้างสูง สามารถวางแผนการผลิตโดยลดต้นทุนและเพิ่มมูลค่าให้กับผลผลิตได้	4.61	0.57	มากที่สุด
2.2 การดำเนินโครงการช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตทำให้วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของคนในหมู่บ้านดีขึ้น	4.59	0.56	มากที่สุด
รวม	4.59	0.57	มากที่สุด

สรุปผลการดำเนินโครงการในภาพรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.46$, S.D. = 0.59) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านผลผลิตมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดซึ่งมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.59$, S.D. = 0.57) รองลงมาได้แก่ ด้านกระบวนการซึ่งมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.57) และด้านปัจจัยนำเข้ามีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.42$, S.D. = 0.59) รายละเอียดดังตารางที่ 6.

ตารางที่ 6 ตารางสรุปผลการประเมินโครงการทั้ง 4 ด้าน

รายการประเมินโครงการ	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
1. การประเมินด้านบริบท	4.33	0.62	มาก
2. การประเมินด้านปัจจัยนำเข้า	4.42	0.59	มาก
3. การประเมินด้านกระบวนการ	4.51	0.57	มากที่สุด
4. การประเมินด้านผลผลิต	4.59	0.57	มากที่สุด
รวม	4.46	0.59	มากที่สุด

ผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1. ด้านบริบท ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ เป้าหมาย และความเหมาะสมของพื้นที่ดำเนินโครงการ

ในมิติด้านบริบทโครงการมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจนสอดคล้องกับความจำเป็นในสถานการณ์ปัจจุบัน ซึ่งการดำเนินกิจกรรมของโครงการในพื้นที่บ้านโปร่งสว่างมีความเหมาะสมทั้งด้านสถานที่ สภาพแวดล้อม ภูมิอากาศ และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ซึ่งประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลักจึงมีความพร้อมต่อการดำเนินงานโครงการ ดังคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 3 กล่าวว่า “คนในหมู่บ้านก็ทำอาชีพเกษตรกรรมมีการทำนาทำไร่เลี้ยงสัตว์เป็นหลัก และมีชีวิตความเป็นอยู่แบบเรียบง่าย ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว มีการปลูกพืชผักสวนครัวไว้กินภายในครอบครัว และโครงการโคก หนองนา ก็เป็นการทำ การเกษตรแบบผสมผสานอย่างหนึ่ง โดยที่โครงการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้รู้จักการบริหารตนเอง การเอื้ออาทรต่อบุคคลอื่น ให้มีอาชีพและรายได้ที่พอเพียงต่อการดำรงชีวิต” (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 26 มกราคม 2567) มีความสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 1 ซึ่งกล่าวว่า “แนวคิดของ

โครงการโคก หนอง นา โมเดล มีวัตถุประสงค์และเป้าหมายเพื่อให้พัฒนาคุณภาพชีวิตและช่วยให้เกษตรกรสามารถพึ่งพาตัวเองได้ในสถานการณ์ปัจจุบันที่ต้นทุนการผลิตล้วนมีราคาสูง ซึ่งการดำเนินโครงการเป็นการทำเกษตรแบบพึ่งพิงธรรมชาติ จึงช่วยลดต้นทุนการผลิต พร้อมทั้งส่งเสริมสนับสนุนการแปรรูปผลผลิตที่ได้จากแปลงโคก หนอง นา ซึ่งเป็นการช่วยสร้างรายได้ให้กับครอบครัว” (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 26 มกราคม 2567)

2. ด้านปัจจัยนำเข้า ประกอบด้วย แผนงานโครงการ งบประมาณ บุคลากร สถานที่ วัสดุและอุปกรณ์

ในมิติด้านปัจจัยนำเข้าการดำเนินโครงการมีการกำหนดแผนการดำเนินงานงบประมาณ บุคลากร สถานที่ และวัสดุอุปกรณ์ โดยมีการกำหนดช่วงเวลาพร้อมทั้งมอบหมายงานและแบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจน ดังคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 1 กล่าวว่า “สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอหนองโดนมีการดำเนินการตามแผนของกรมพัฒนาชุมชนที่ได้กำหนดไว้ และมีการมอบหมายงานให้กับเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนเพื่อรับผิดชอบดูแลโครงการและกำกับดูแลการดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่องทุกขั้นตอน ในส่วนของงบประมาณ ที่ได้รับจัดสรรในการดำเนินโครงการได้รับมาเพียงพอสำหรับการดำเนินการมีการใช้งบประมาณอย่างคุ้มค่าที่สุด ในด้านการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ ที่ใช้ในการดำเนินโครงการก็มีเพียงพอและมีคุณภาพ” (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 26 มกราคม 2567) สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 3 กล่าวว่า “ทางอำเภอเขามีการเชิญกลุ่มเป้าหมายที่สมัครเข้าร่วมโครงการไปทำความเข้าใจชี้แจงแนวทางการดำเนินการโครงการว่ามีรูปแบบลักษณะของโครงการ เป็นอย่างไร และถ้าหากใครสนใจเขาจะพาไปอบรมเพื่อทำความเข้าใจเรื่องโคก หนอง นา ก่อนที่จะเริ่มการขุดและมีการเรียนรู้การออกแบบแปลง อีกทั้งมีเจ้าหน้าที่คอยให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษา ตลอดจนการดำเนินโครงการ” (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 26 มกราคม 2567)

3. ด้านกระบวนการ ประกอบด้วย การวางแผน การประชาสัมพันธ์ การประสานงาน ด้านการดำเนินกิจกรรม และการกำกับติดตามประเมินผล

ในมิติด้านกระบวนการ การดำเนินโครงการมีการวางแผนและกำหนดรายละเอียดวิธีดำเนินการโครงการอย่างชัดเจน พร้อมทั้งการประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านในพื้นที่ได้ทราบข้อมูลอย่างทั่วถึง โดยการประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่กับผู้นำชุมชน อีกทั้งการดำเนินโครงการยังเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ร่วมแสดงความคิดเห็นและดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 1 และ 2 กล่าวว่า “มีการประชุมชี้แจงให้ความรู้สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินโครงการ มีการพูดคุยและร่วมกันการวางแผนการทำงานพร้อมทั้งมีการสร้างกลุ่มขึ้นมาเพื่อติดต่อประสานงาน สอบถามความคิดเห็นต่าง ๆ ซึ่งในระยะเริ่มแรก สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอหนองโดนได้มีการประชาสัมพันธ์โครงการผ่านสื่อออนไลน์ เช่น Facebook, YouTube, website และประสานกับผู้นำชุมชน เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มสตรี ในพื้นที่ให้ทราบและช่วยกระจายข่าวประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านได้ทราบ โดยผู้ใหญ่บ้านก็จะประกาศเสียงตามสายด้วยวิทยุกระจายเสียง และในส่วนของดำเนินกิจกรรมมีการจัดกิจกรรมเครือข่าย โคก หนอง นา เอามือสามัคคี “ถือจอบ เสียม หิ้วปืนโต เอามือปลูกผัก ด้วยรักแบ่งปัน” ณ แปลงโคก หนอง นา ซึ่งมีเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ผู้นำชุมชน ภาควิชาเครือข่าย เข้าร่วมพบปะพูดคุย และทำกิจกรรมร่วมกันโดยการปลูกผักสวนครัว ไม้ยืนต้น บำรุงรักษาดิน ด้วยการหมักฟาง เพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร ตลอดจนการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนแบ่งปัน ต้นกล้า กิ่งพันธุ์ เมล็ดพันธุ์ และการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร” (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 26 มกราคม 2567) สอดคล้องกับ คำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 3 กล่าวว่า “ได้ทราบข่าวการประชาสัมพันธ์จากเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนและผมที่เป็นเจ้าของแปลงซึ่งมีความสนใจโครงการนี้อยู่แล้ว โดยได้ศึกษาข้อมูลและติดตามดูข่าวจาก Facebook และ YouTube พอทราบว่ามีการดำเนินการในหมู่บ้านของเราจึงสนใจสมัครเข้าร่วมโครงการโดยไปติดต่อสอบถามรายละเอียดที่สำนักงานพัฒนาชุมชนและสมัครร่วมโครงการสำหรับการดำเนินการโครงการโคกหนองนาในพื้นที่ของผม โดยเจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาชุมชนมีการจัดกิจกรรมเอามือสามัคคีซึ่งเป็นการดำเนินกิจกรรมร่วมกันระหว่าง ผู้นำชุมชน ภาควิชาเครือข่าย และชาวบ้านในพื้นที่ เข้าร่วมพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้ ร่วมกันปลูกพืชผักสวนครัว แบ่งปันต้นกล้าเมล็ดพันธุ์ และแปรรูปอาหาร ในส่วนของ

ผลผลิตที่ร่วมกันปลูกก็แบ่งปันกันในชุมชน ส่วนที่เหลือก็นำไปขายเพื่อเป็นรายได้ในครอบครัว ซึ่งตลอดการดำเนินโครงการมีเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเข้ามาดูแลให้คำปรึกษาให้คำแนะนำอย่างต่อเนื่อง” (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 26 มกราคม 2567)

4. ด้านผลผลิต ประกอบด้วย ด้านเศรษฐกิจและรายได้ของชุมชน ด้านการพัฒนาพื้นที่และการแก้ไขปัญหา

ในมิติด้านผลผลิตด้านเศรษฐกิจและรายได้ของชุมชน การดำเนินโครงการช่วยให้ชาวบ้านลดรายจ่ายลงด้วยการปลูกพืชผักสวนครัวไว้กินเองในครัวเรือนและช่วยเพิ่มมูลค่าให้กับผลผลิตทางการเกษตร เช่น เกษตรปลอดภัย/เกษตรอินทรีย์และมีการนำผลผลิตที่ได้มาขายในชุมชน ช่วยให้มีอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ให้กับคนในหมู่บ้าน ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 3 กล่าวว่า “เรื่องลดรายจ่ายในครัวเรือนสามารถลดรายจ่ายได้จริง ๆ ตั้งแต่ได้เข้าร่วมโครงการได้เรียนรู้ได้พัฒนาพื้นที่โดยการทำการเกษตรแบบพึ่งพิงธรรมชาติแบบไม่ใช้สารเคมี ได้พัฒนาแปลงปลูกพืชผักสวนครัว เลี้ยงปลา แปรรูปผลผลิต จนถึงตอนนี้ได้พัฒนาต่อยอดเป็นโฮมสเตย์ไว้ให้คนเข้าพักด้วย ซึ่งผลผลิตที่ได้จากแปลงโคก หนอง นา ล้วนเป็นการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์มีความปลอดภัยไร้สารพิษไว้เพื่อกินเองในครอบครัวและแบ่งปันให้พี่น้องแจกให้เพื่อนบ้านบ้าง บางส่วนก็แบ่งขายในชุมชน ซึ่งเป็นการลดรายจ่ายและสร้างรายได้ให้กับครอบครัว” (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 26 มกราคม 2567) สอดคล้องกับ คำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 4 และ 5 กล่าวว่า “โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตในรูปแบบ โคก หนอง นา เป็นการดำเนินการโดยมุ่งเน้นการปฏิบัติได้จริงโดยการทำการเกษตรแบบพึ่งพิงธรรมชาติ เช่นการปรับปรุงดิน ดูแลระบบน้ำ การปลูกพืชโดยไม่ใช้สารเคมี ทำการเกษตรแบบใช้เทคโนโลยีและภูมิปัญญาชาวบ้านมีการดำเนินกิจกรรมในลักษณะการรวมกลุ่มกัน เช่น กลุ่มผู้ปลูกพืชสมุนไพร ผักสวนครัว กลุ่มผู้เลี้ยงไก่ เลี้ยงปลา และกลุ่มการแปรรูปอาหาร ชาวบ้านมีการช่วยเหลือเกื้อกูลมีความเอื้อเฟื้อต่อกัน และการได้ทำกิจกรรมร่วมกันทำให้ได้เรียนรู้วิถีแก้ปัญหาต่าง ๆ ร่วมกันและที่นี้มีการรวมกลุ่มกันเพื่อทำกิจกรรมร่วมกันอยู่แล้ว เช่นกลุ่มอาชีพ กลุ่มออมทรัพย์ ถ้าบอกว่ามาช่วยกันลงแรง ลงแขกหน่อย เอามือกันหน่อยเขาก็มา ซึ่งมีความสอดคล้องกับการพึ่งตนเองและเป็นเรื่องที่สำคัญในปัจจุบัน เพราะว่าอย่างน้อย ๆ ค่าใช้จ่ายตอนนี้ปุ๋ยมีราคาสูงเขาก็สามารถที่จะทำปุ๋ยหมักปุ๋ยอินทรีย์ไว้ใช้เองโดยมาเรียนรู้ร่วมกันทำเป็นฐานการเรียนรู้เรื่องปุ๋ยด้วยกันทำให้เกษตรกรสามารถวางแผนการผลิตโดยลดต้นทุนและเพิ่มมูลค่าให้กับผลผลิตได้ ซึ่งการดำเนินโครงการช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตทำให้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในหมู่บ้านดีขึ้น”(การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 26 มกราคม 2567)

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2. ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการดำเนินโครงการโคก หนอง นา โมเดล บ้านโปรงสว่าง มีดังนี้

1. ข้อจำกัดด้านพื้นที่ ความแตกต่างของแต่ละพื้นที่ส่งผลต่อการดำเนินงานโครงการฯ เช่น บางพื้นที่ขุดบ่อแล้วไม่สามารถกักเก็บน้ำไว้ได้จึงต้องเปลี่ยนที่และขุดใหม่ บางพื้นที่ราคาของที่ดินก็ส่งผลกระทบต่อการทำงานโครงการเนื่องจากการขุดบ่อต้องใช้พื้นที่จำนวนหนึ่งด้วยบ่อมีความลึกและใหญ่จำเป็นต้องใช้ที่ดินจำนวนมาก ซึ่งเจ้าของพื้นที่แปลงนั้น ๆ อาจคิดว่ามากจนไม่คุ้มค่าต่อการดำเนินงานโครงการฯ กับราคาที่ดินที่มีมูลค่าสูง

2. ข้อจำกัดเรื่องรูปแบบของการขุดโคก หนอง นา ตามที่กรมพัฒนาชุมชนกำหนด การขุดอาจจะไม่สอดคล้องกับลักษณะพื้นที่หรือแปลงที่ดินของผู้เข้าร่วมโครงการฯ จึงจำเป็นต้องปรับรูปแบบเพื่อให้สอดคล้องกับพื้นที่แปลงที่ดินที่มีรูปแบบเป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้าหรือสี่เหลี่ยมจัตุรัส ซึ่งรูปแบบการขุดโคก หนอง นา ตามที่กรมพัฒนาชุมชนกำหนด ไม่สอดคล้องกับลักษณะพื้นที่ของผู้เข้าร่วมโครงการฯ

3. ด้านบุคลากรและหน่วยงานที่รับผิดชอบเนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อบต.หรือเทศบาล) เป็นหน่วยงานหลักในพื้นที่จึงเห็นควรให้เป็นผู้รับผิดชอบโครงการจะได้ผลดีที่สุดเพราะมีความพร้อมทั้งอุปกรณ์เครื่องมือ เครื่องจักรกล และบุคลากรเฉพาะทาง เช่น นายช่างโยธา นักพัฒนาชุมชน ประจำอยู่ในหน่วยงาน ซึ่งมีภารกิจครอบคลุมมากกว่าสำนักงานพัฒนาชุมชน

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยการประเมินผลโครงการโคก หนอง นา โมเดล อภิปรายผลได้ดังนี้

1. ด้านบริบท การประเมินผลโครงการด้านบริบทในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.62) กล่าวได้ว่าในมิติด้านบริบทโครงการมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจนสอดคล้องกับความจำเป็นในสถานการณ์ปัจจุบันซึ่งการดำเนินกิจกรรมของโครงการในพื้นที่บ้านโปร่งสว่างมีความเหมาะสมทั้งด้านสถานที่ สภาพแวดล้อม ภูมิอากาศ และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ซึ่งประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลักจึงมีความพร้อมต่อการดำเนินงานโครงการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ นวพร โลหะศิริกุล (2563) ศึกษาเรื่องการประเมินผลโครงการคนละครึ่ง : กรณีศึกษาชุมชนตลาดตรอกหม้อ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ผลการประเมินด้านบริบทหรือสภาวะแวดล้อม รัฐบาลได้ผลักดันนโยบายโครงการคนละครึ่งออกมาเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจและคืนรายได้สู่ผู้ประกอบการรายย่อย รวมไปถึงเยียวยาประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตโควิด-19 โดยจากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ในชุมชนตลาดตรอกหม้อพบว่า ผู้ซื้อ และผู้ขายภายในชุมชนตลาดตรอกหม้อ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร มีการรับทราบข้อมูลของวัตถุประสงค์ เป้าหมายของโครงการคนละครึ่งเป็นอย่างดีว่ารัฐบาลต้องการกระตุ้นการใช้จ่ายใช้สอยภายในประเทศ ด้วยการแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายของประชาชน และช่วยเพิ่มสภาพคล่องให้แก่ร้านค้ารายย่อยทั่วประเทศ เป็นการสนับสนุนเศรษฐกิจฐานรากและฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศทั้งระบบ โดยที่รัฐร่วมจ่ายค่าอาหาร เครื่องดื่ม และสินค้าทั่วไปร้อยละ 50 โดยไม่เกิน 150 บาทต่อคนต่อวัน หรือไม่เกิน 3,000 บาทต่อคน เพื่อแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายให้กับประชาชนในช่วงวิกฤตโควิด-19 และช่วยเหลือพ่อค้าแม่ค้าหาบเร่ แผงลอย ให้ได้รับประโยชน์จากการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปฏิบัติตามกฎหมายข้อบังคับ เงื่อนไขในการเข้าร่วมโครงการ

2. ด้านปัจจัยนำเข้า การประเมินผลโครงการด้านปัจจัยนำเข้าอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.42$ S.D. = 0.59) กล่าวได้ว่าในมิติด้านปัจจัยนำเข้าการดำเนินโครงการมีการกำหนดแผนงาน งบประมาณ บุคลากร สถานที่ และวัสดุอุปกรณ์ โดยมีการกำหนดช่วงเวลา พร้อมทั้งมอบหมายงานและแบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจน สอดคล้องกับงานวิจัยของ เสาวลักษณ์ แสนโรจน์ (2559) เรื่อง การประเมินโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานี ผลการประเมินด้านบริบทโครงการในภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง $\bar{X} = 3.42$ S.D. = 0.73 ด้านปัจจัยนำเข้าโครงการในภาพรวม พบว่าอยู่ในระดับมาก $\bar{X} = 3.91$ S.D. = 0.64 ด้านกระบวนการโครงการในภาพรวม พบว่าอยู่ในระดับมาก $\bar{X} = 3.85$ S.D. = 0.69 และด้านผลผลิตโครงการในลักษณะกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต พบว่าส่วนใหญ่ชุมชนเน้นกิจกรรมในด้านการประกอบอาชีพเป็นหลัก จำนวน 780 คน คิดเป็น ร้อยละ 65.00 รองลงมาด้านส่งเสริมรายได้ จำนวน 686 คน

3. ด้านกระบวนการ การประเมินผลโครงการด้านกระบวนการอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.51$ S.D. = 0.57) กล่าวได้ว่าในมิติด้านกระบวนการมีการกำหนดรายละเอียดวิธีดำเนินการอย่างชัดเจน พร้อมทั้งการประชาสัมพันธ์โครงการหลากหลายรูปแบบ เช่นการประชุมชี้แจง การฝึกอบรม และการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรม โดยเอาวัฒนธรรมดั้งเดิมคือ “การเอามือสามัคคี” มาใช้ในการยืมแรงงานช่วยเหลือเกื้อกูลต่อกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พชร สุจริตฉันท (2565) เรื่อง การประเมินผลโครงการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักทฤษฎีใหม่ประยุกต์สู่ “โคก หนอง นา โมเดล” ผลการศึกษาพบว่าผลการดำเนินงานตามโครงการฯ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($X = 3.51$, S.D. = 0.24) ด้านผลลัพธ์มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ($X = 3.51$, S.D. = 0.28) รองลงมาคือ ด้านกระบวนการ ($X = 3.48$, S.D. = 0.28) ด้านผลลัพธ์ ($X = 3.47$, S.D. = 0.33) ด้านบริบท ($X = 3.46$, S.D. = 0.38) และด้านปัจจัยนำเข้ามีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด ($x = 3.41$, S.D. = 0.29) ตามลำดับ ด้านบริบท พบว่ามีความสอดคล้องกับนโยบายรัฐบาลและแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เป็นต้นแบบของการยกระดับคุณภาพชีวิตโดยให้หน่วยราชการ ภาคีเครือข่ายร่วมกันขับเคลื่อนศาสตร์พระราชาซึ่งเป็นนโยบายสำคัญของรัฐบาลในการปฏิรูปประเทศที่ยั่งยืน ด้านปัจจัยนำเข้าบุคลากรที่เกี่ยวข้องมีความรับผิดชอบแบ่งงานกันทำ มีความรู้มีความเหมาะสมกับการดำเนินการตามโครงการฯ ด้านกระบวนการมีการวางแผนมีการประชุมชี้แจงโครงการและเปิดโอกาส

ให้ประชาชนมีส่วนร่วมและแสดงความคิดเห็น มีการสื่อสารประชาสัมพันธ์โครงการที่หลากหลายทั้งการประชุมชี้แจง ฝึกอบรมให้ความรู้และขอความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการติดตามให้คำแนะนำทำให้โครงการฯ ประสบความสำเร็จมากขึ้น ด้านผลผลิตโครงการฯ นี้ มีความเหมาะสมกับพื้นที่ไม่เกิน 3 ไร่ พื้นที่ขนาดใหญ่จะทำให้ดูแลไม่ทั่วถึง สำหรับด้านผลผลิตในการดำเนินงานตามโครงการฯ ส่งผลให้เกิดความรักความผูกพันต่อพื้นที่ ซึ่งแสดงออกในลักษณะของการแบ่งปันผลผลิตก่อให้เกิดความสามัคคีโดยนำวัฒนธรรมดั้งเดิม คือ "การเอามื้อสามัคคี" มาใช้ในการหิบบ่มแรงงานช่วยเหลือเกื้อกูลเอื้อเนื้อเนื้อเผื่อแผ่กัน และมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายควรกำหนดให้โครงการฯ เป็นวาระแห่งชาติ และให้แต่ละตำบลดำเนินการโครงการในลักษณะ "หนึ่งตำบล หนึ่ง โคก หนอง นา" แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ มติกา อารยะภักดี (2563) เรื่อง การประเมินผลโครงการบวรสวัสดิการแห่งรัฐ: กรณีศึกษาชุมชนก้านน้มน้ำ เขตบางบอน กรุงเทพมหานคร ผลการประเมินด้านการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการรับสมัครขึ้นทะเบียนคนจนไม่แพร่หลายทั่วถึงคนจนที่อยู่ในชนบทห่างไกลไม่ทราบข่าวสารหรืออาจทราบ หลังจากที่มีการปิดรับสมัครขึ้นทะเบียน ประการที่สอง ประชาชนที่พิการไม่สามารถเดินทางมาสมัครขึ้นทะเบียนบวรสวัสดิการแห่งรัฐได้ประการที่สาม ไม่สามารถคัดกรองประชาชนยากจนจริง ๆ กับประชาชนที่ไม่ได้ยากจนได้เนื่องจากไม่มีระบบตรวจสอบทรัพย์สินของประชาชนที่รัดกุม และยังมีปัญหาหลักๆ โดยภาพรวมทั้งประเทศในแง่การกระจายความเป็นธรรมและความทั่วถึง และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ เสาวลักษณ์ แสนโรจน์ (2559) เรื่อง การประเมินโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานี ผลการประเมินด้านปัจจัยนำเข้าโครงการในภาพรวม พบว่าอยู่ในระดับมาก $\bar{X} = 3.91$ S.D. = 0.64

4. ด้านผลผลิต การประเมินผลโครงการด้านผลผลิตอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.59$ S.D. = 0.57 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ทุกด้านมีค่าระดับผลการประเมินมากที่สุดทุกด้าน โดยด้านการพัฒนาพื้นที่และการแก้ไขปัญหา มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดซึ่งมีค่าเฉลี่ย (\bar{X}) = 4.46 รองลงมาได้แก่ด้านเศรษฐกิจและรายได้ของชุมชนมีค่าเฉลี่ย (\bar{X}) = 4.42 การดำเนินโครงการช่วยให้ชาวบ้านลดรายจ่ายลงด้วยการปลูกพืชผักสวนครัวไว้กินเองในครัวเรือนและช่วยเพิ่มมูลค่าให้กับผลผลิตทางการเกษตร เช่น เกษตรปลอดภัย/เกษตรอินทรีย์และมีการนำผลผลิตที่ได้มาขายในชุมชน ช่วยให้มีโอกาสเพิ่มรายได้อีกให้กับคนในชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ นวพร โลหะศิริกุล (2563) ศึกษาเรื่องการประเมินผลโครงการคนละครึ่ง : กรณีศึกษาชุมชนตลาดตรอกหม้อ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ผลการประเมินด้านผลผลิตโครงการคนละครึ่งได้รับผลตอบรับดีมาก ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ให้ความเห็นตรงกันว่ามีความพึงพอใจต่อโครงการคนละครึ่ง ในด้านความสะดวกในการชำระค่าสินค้าและบริการผ่านแอปพลิเคชัน “เป่าตัง” พึงพอใจต่อจำนวนเงินที่รัฐช่วยจ่ายไม่เกิน 150 บาทต่อคนต่อวัน หรือไม่เกิน 3,000 บาทต่อคน และคาดหวังให้ต่ออายุโครงการจนกว่าเศรษฐกิจจะดีขึ้น ความสำเร็จของโครงการคนละครึ่ง พบว่า โครงการ “คนละครึ่ง” มีวัตถุประสงค์สำคัญ 2 ประการ คือ 2.1 ช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายของประชาชน 2.2 ช่วยกระจายรายได้สู่ผู้ประกอบการขนาดเล็ก ซึ่งถือว่าได้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการแล้ว โดยได้รับการตอบรับเป็นอย่างดีทั้งจากประชาชนและร้านค้าที่เข้าร่วมโครงการและไม่ได้เข้าร่วมโครงการ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวิรัช รัตนชูศรี (2556) ศึกษาเรื่องการประเมินผลโครงการบูรณาการขยายผลต้นแบบสร้างเสริมสุขภาวะที่ดี โดยพลังเบญจภาคี จังหวัดจันทบุรี พบว่ามีผลในเชิงบวก ทั้งทางด้านการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ การใช้ผลิตภัณฑ์อินทรีย์ใช้ในครัวเรือน สภาวะโรคเสี่ยงน้อยลง สมาชิกที่เข้าร่วมโครงการมีสุขภาพดีการทำเกษตรอินทรีย์เป็นที่ยอมรับมากขึ้น มีการร่วมมือช่วยเหลือกันมากขึ้นระหว่างสมาชิกและมีบุคคลภายนอกมาดูงานของโครงการ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานโครงการโคก หนอง นา โมเดล บ้านโป่งสว่าง มีดังนี้

1. การขุดปรับพื้นที่ควรมีความยืดหยุ่นมากกว่านี้ โดยพิจารณาตามบริบทของพื้นที่แปลงที่ดิน เพื่อให้เกิดการใช้บประมาณและใช้ประโยชน์ในพื้นที่ได้อย่างคุ้มค่ามากที่สุดจึงควรพิจารณาตามความเหมาะสมของพื้นที่ให้สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสภาพแวดล้อมของพื้นที่

2. ด้านบุคลากรและหน่วยงานที่รับผิดชอบควรมีหลายหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ร่วมกันทำงานแบบบูรณาการ เริ่มตั้งแต่การดูแลเรื่องแบบแปลน การขุด ควรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีความพร้อมทั้งอุปกรณ์เครื่องมือ เครื่องจักรกล และบุคลากร ร่วมดูแลและออกแบบ เรื่องการเกษตร ปลูกพืชผัก หรือพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ ควรให้สำนักงานเกษตรอำเภอ ร่วมดูแลและดำเนินการ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเปรียบเทียบผลการดำเนินงานโครงการ “โคก หนอง นา โมเดล” ทุกแปลงที่มีในพื้นที่อำเภอหนองโดน เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการดำเนินงานโครงการ “โคก หนอง นา โมเดล”

2. การศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาผลกระทบในด้านต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการดำเนินโครงการโคก หนอง นา โมเดล

เอกสารอ้างอิง

- กรมการปกครอง. (2566). *สถิติประชากรทางการทะเบียนราษฎร*. สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2567, จาก <https://shorturl.asia/tj7X9>
- เฉลิมพล ศรีหงษ์. (2566). *เอกสารประกอบการบรรยายกระบวนการวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, โครงการรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต.
- นวพร โลหะศิริกุล. (2563). *การประเมินผลโครงการคนละครึ่ง : กรณีศึกษาชุมชนตลาดตรอกหม้อ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร*. งานวิจัยรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พชร สุจริตฉันท (2565) *การประเมินผลโครงการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักทฤษฎีใหม่ ประยุกต์สู่ "โคก หนอง นา โมเดล"*.วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มติกา อารยะภักดี. (2563). *การประเมินผลโครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ: กรณีศึกษาชุมชนก้านน้มน้ำ เขตบางบอน กรุงเทพมหานคร*. งานวิจัยรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วิโรจน์ ก่อสกุล. (2566). *เอกสารประกอบการบรรยายกระบวนการวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, โครงการรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต.
- สุริวงษ์ รัตนชูศรี (2556). *การประเมินผลโครงการบูรณาการขยายผลต้นแบบสร้างเสริมสุขภาวะที่ดี โดยพลังเบญจภาคี จังหวัดจันทบุรี*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- เสาวลักษณ์ แสนโรจน์. (2559). *การประเมินโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานี*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

- คนที่ 1 พัฒนาการอำเภอ, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 26 มกราคม 2567
- คนที่ 2 พัฒนาการตำบล, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 26 มกราคม 2567
- คนที่ 3 ผู้เข้าร่วมโครงการ (เจ้าของแปลง), การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 26 มกราคม 2567
- คนที่ 4 ผู้นำชุมชน (ผู้ใหญ่บ้าน), การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 26 มกราคม 2567
- คนที่ 5 ประชาชนในหมู่บ้าน, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 26 มกราคม 2567